

TALES

1. La majoria dels primers filòsofs van considerar només principis a aquells que es donen sota la forma de la matèria; ja que afirmaven que l'element i principi primer de totes les coses és aquell a partir del qual totes les coses existeixen i arriben per primer cop a l'ésser i en el que acaben per convertir-se en la seva corrupció, subsistint la substància però canviant els accidents; perquè aquesta naturalesa es conserva sempre..., ja que és necessari que hi hagi alguna substància natural, una o múltiple, de la que neixin les altres, mentres ella es conserva. Respecte del nombre i la forma d'aquest principi no tots estan d'acord, sinó que Tales, l'iniciador d'aquesta mena de filosofia, diu que és l'aigua (per la qual cosa va manifestar també que la terra està sobre l'aigua), prenent potser aquesta suposició d'observar que l'aliment de totes les coses és humit i que el calor mateix sorgeix d'aquest i viu per aquest (el principi de totes les coses és allò d'on neixen); d'aquí va deduir la seva suposició, i també del fet que la llavor de totes les coses té una naturalesa humida; i l'aigua és el principi natural de les coses humides.

Aristòtil: Metafísica, A 3, 983 b 6.

2. I alguns afirmen que (l'ànima) està barrejada en el tot (univers), per la qual cosa potser Tales va creure també que totes les coses estan plenes de déus.

Aristòtil: De anima, A 5, 411 a 7.

ANAXIMANDRE

3. (Anaximandre) diu que el principi i element de les coses existents era l'*apeiron* [indefinit o infinit], havent estat el primer en introduir aquest nom de principi material. Diu que aquest no és ni l'aigua ni cap dels anomenats elements, sinó alguna altra naturalesa *apeiron* de la que neixen tots els cels i els móns dins d'ells. D'ells els ve el naixement a les coses existents i en ells es converteixen, segons sembla, "segons la necessitat"; "doncs es paguen mútuament pena i retribució per la seva injustícia segons la disposició del temps", descrivint-ho així en termes força poètics.

Simplici: Física, 24, 17.

4. És evident que aquest (Anaximandre), després d'observar el canvi dels quatre elements entre si, no va creure just fer de cap d'ells el substrat, sinó d'alguna cosa fora d'ells; no deriva la generació de l'alteració de l'element, sinó de la separació dels oposats a través del moviment etern.

Simplici: Física, 24, 21.

ANAXÍMENES

5. ...i totes les coses neixen mitjançant una certa condensació i rarefacció posterior d'aquest [l'aire]. El moviment, en efecte, existeix des de sempre; diu que quan l'aire es contrau, neix, en primer lloc, la terra, completament plana, que, conseqüentment, cavalca sobre l'aire; i que el sol, la lluna i els altres cossos del cel tenen l'origen de la seva generació en la terra. Declara, doncs, que el sol és terra i que, a causa del seu ràpid moviment, obté la suficient calor.

Plutarc: Stromateis, 3.

HERÀCLIT

6. Després d'haver escoltat al Logos i no a mi, és savi avenir-se a que totes les coses són una.

Hipòlit: Refutatio, IX 9, 1.

7. Convé saber que la guerra és comuna (a totes les coses) i que la justícia és discòrdia i que totes les coses sobrevenen per la discòrdia i la necessitat.

Orígenes: c. Celsum, VI 42.

8. Heràclit diu en algun lloc que totes les coses es mouen i que res no està quiet, i comparant les coses existents amb el corrent d'un riu, diu que no et podries submergir dos cops en el mateix riu.

Plató: Cràtil, 402 A.

9. Aquest cosmos [el mateix de tots] no el va fer cap déu ni cap home, sinó que sempre ha estat, és i serà foc etern, que s'encén segons mesura i s'extingeix segons mesura.

Climent: Stromateis, v 104, 1.

10. No comprenen com això, donada la seva varietat, por concordar amb si mateix [literalment, com això, estant separat, pot reunir-se amb si mateix]: hi ha una harmonia tensa (...), com en l'arc i en la lira.

Hipòlit: Refutatio, IX 9, 1.

11. Déu és dia-nit, hivern-estiu, guerra-pau, abundància-gana (tots els oposats, aquest és el seu significat); canvia com el foc, que quan es mescla amb perfums s'anomena segons la fragància de cadascun d'ells.

Hipòlit: Refutatio, IX 10, 8.

PITÀGORES

12. Sembla que aquests pensadors [els pitagòrics] creien que el número és el principi com si fos una causa material per als éssers existents i com a consitutiu de les seves modificacions i estats permanents.

Aristòtil: Metafísica, A 5, 986 a 15.

13. Ells [els pitagòrics] només intenten dir quina cosa és l'ànima, però no especifiquen res més sobre el cos que l'ha de rebre, com si fos possible, segons els relats pitagòrics, que una ànima qualsevol s'introdueixi en un cos qualsevol.

Aristòtil: De anima, A 3, 407 b 20.

PARMÈNIDES

14. Doncs bé, et diré, escolta amb atenció la meva paraula, quins són els únics camins d'investigació pensables. L'un, que és i no és *No-ser*, és el camí de la persuassió (doncs acompanya a la Veritat); l'altre, que *no és* i és necessàriament *No-ser*, aquest, t'ho asseguro, és un camí totalment impracticable. Doncs no podràs conèixer el *No-ens* (és impossible) ni expressar-lo; ja que el mateix és el pensar i el ser.

Proclo: *in Tim.*, I 345, 18 Diehl

15. El que pot dir-se i pensar-se ha de ser. Això és el que t'ordeno. T'aparto, doncs, d'aquesta primera via d'investigació i després d'aquella per la que els homes ignorants caminen bicèfals; la impotència guia en el seu pit el pensament vacil·lant; són arrossegats, sords i cecs alhora, estupefactes, gent sense judici per a qui el ser i el no-ser són considerats com el mateix i no el mateix, i per a qui el camí de totes les coses és regressiu.

Simplici: Física, 117, 4.

16. Un únic discurs com a via queda: *és*; en aquest hi ha molts signes de que l'ens és ingènit i imperible, perquè és complet, immòbil i sense fi. *No va ser* en el passat, ni ho *serà*, ja que ara *és* tot alhora, ú, continu. ¿Quin naixement li buscaries? ¿Com i d'on hauria nascut? No permetré que diguis o pensis "del no-ens"; perquè no es pot dir ni pensar allò que no és. ¿Quina necessitat l'hauria impulsat a néixer després i no pas abans, si procedís del no-res? De manera que és necessari que sigui absolutament o no.

Simplici: Física, 145, 1.

EMPÈDOCLES

17. Postula quatre elements materials, foc, aire, aigua i terra, tots ells eternals, que augmenten i decreixen mitjançant la mescla i la separació; però els seus autèntics

primers principis, els que imparteixen el moviment als primers, són l'Amor i la Discòrdia. Els elements estan constantment sotmesos a un canvi alternant, i de vegades es mesclen per obra de l'Amor i d'altres se separen per acció de la Discòrdia; els seus primers principis, en conseqüència, són sis.

Simplici: Física, 25, 21 (DK 31 A 28)

ANAXÀGORES

18. Sent les coses així, hem de suposar que hi ha moltes coses de tota mena en cada cosa que s'està unint, llavors de totes les coses sota tota classe de formes, colors i gustos...

Simplici: Física, 34, 29.

19. ¿Com podria néixer el cabell del que no és cabell i la carn del que no és carn?

in Gregor. Nac., XXXVI 911 Migne.

20. Això no obstant, difereixen entre sí en que Empèdocles suposa un cicle d'aquests canvis i Anaxàgores, en canvi, només una sèrie. Aquest, al seu torn, va postular un nombre indefinit de principis, a saber, les homeomeries i els opopsats (conjuntament), mentre que Empèdocles va postular només els anomenats "elements". Sembla que Anaxàgores va sostenir aquesta teoria perquè va prendre com a vertadera l'opinió comuna dels físics de que res arriba al ser partint del que no és (...) Aristòtil: Física, A 4, 187 a 23.

DEMÒCRIT I LEUCIP

21. Leucip i el seu company Demòcrit van sostenir que els elements són el ple i el buit, als quals van anomenar ser i no ser, respectivament. El ser és ple i sòlid; el no ser és buit i subtil. Donat que el buit existeix no menys que el cos, se segueix que el no ser existeix no menys que el ser. Tots dos junts constitueixen les causes materials de les coses existents. I així com els qui fan una sola substància fonamental, deriven les altres coses de les modificacions sofertes per aquella substància i postulen la rarefacció i la condensació com a origen de les modificacions, així també aquests homes deien que les diferències entre els àtoms són les causes que produeixen les coses. Segons ells, aquestes diferències són tres: forma, ordre i posició; el ser, diuen, només difereix en 'ritme, contacte i revolució'; 'ritme' correspon a la forma, 'contacte' a l'ordre i 'revolució' a la posició: perquè A difereix d'N en la forma, com AN d'NA en l'ordre i Z de N en la posició.

Aristòtil: Metafísica, A 4, 985 b 4.

A QUI FAN REFERÈNCIA ELS SEGÜENTS TEXTOS?

22. Els físics donen dos tipus d'explicacions. Doncs els que van fer un al cos que subjau, ja sigui un dels tres, ja sigui alguna altra cosa més densa que el foc i més subtil que l'aire, fan néixer les altres coses mitjançant la condensació i la rarefacció, dividint-lo en moltes parts...

Els altres, en canvi, diuen que de l'ú se separen els oposats, que estan presents en ell, tal i com afirma Anaximandre i tots aquells que diuen que existeix l'ú i el múltiple, com ara Empèdocles i Anaxàgores; doncs també aquests separen les altres coses de la mescla.

Aristòtil, *Física*, A 4, 187 a 12

23. El sol... és nou cada dia.

Aristòtil, *Meteor.* B 2, 355 a 13

24. Totes les altres coses tenen un bocí de tot, però la Ment és infinita, autònoma i no està barrejada amb res, sinó que ella sola és per si mateixa. Doncs si no fos per si mateixa, sinó que estés barrejada amb alguna altra cosa, participaria de totes les altres, doncs com he dit abans en cada cosa hi ha un bocí de tot (...).

Simplici, *Física*, 164, 24 i 156, 13

25. Perquè afirmen que les primeres magnituds són infinites en nombre i indivisibles en magnitud i que ni de la unitat s'origina la pluralitat ni de la pluralitat la unitat, sinó que totes les coses es generen pel lligam i dispersió d'aquestes primeres magnituds.

Aristòtil, *de caelo*, D 4, 303 a 5

26. Aristòtil i Hípies afirmen que va fer partícips de l'ànima fins i tot als inanimats, deduint les seves conjetures de la pedra magnètica i de l'àmbar.

Diògenes Laerci, I 24

27. Aquí acabo el meu discurs digne de fe i el pensament en torn a la veritat; d'ara endavant, aprèn de les opinions dels mortals, escoltant l'ordre enganyós de les meves paraules... Així, segons l'opinió, les coses han nascut i ara existeixen, i continuant a partir d'ara, després d'haver crescut, arribaran a la seva fi: els homes han assignat un nom determinat a cadascuna d'aquestes coses.

citat a Kirk i Raven, frag. 353 (?)

28. Les coses en conjunt són tot i no tot, idèntic i no idèntic, harmònic i no harmònic, l'ú neix del tot i del tot neixen totes les coses.

Fr.10, Aristòtil, *de mundo* 5,396b20

QÜESTIONS PRESOCRÀTICS

1. Per què els presocràtics busquen el principi ('arjé') de totes les coses?
2. Per què s'abandonen les explicacions mítiques?
3. En què consisteix la solució monista?
4. Quines són les principals característiques dels pensadors de Milet?
5. Què és l'arjé' per a Tales i per què?
6. En què es diferencia la concepció filosòfica d'Anaximandre de la de Tales?
7. Per què Anaxímenes tria l'aire com 'arjé'?
8. Quina doctrina podem atribuir amb certesa a Pitàgores?
9. Què significa el número per als pitagòrics? Per què?
10. En què consisteix la metempsicosi?
11. En què es distingeix Heràclit dels filòsofs de Milet?
12. Què és el canvi per a Heràclit?
13. Per què considera Heràclit el foc com a 'arjé' de les coses?
14. Què és el Logos per a Heràclit?
15. A Heràclit, quina és la raó del continu canvi de les coses?
16. Com resol el problema unitat-multiplicitat Heràclit?
17. Quines són les dues vies de què parla Parmènides?
18. Què és el Ser per a Parmènides?
19. Per què exclou Parmènides el No-ser i el canvi?
20. Són compatibles els pensaments de Parmènides i d'Heràclit?
21. Quina és la importància de les apories de Zenó?
22. Com i per què s'origina la solució pluralista?
23. Quin és l'arjé' per a Empèdocles i què aconsegueix amb ell?
24. A Anaxàgores, què significa que tot deriva de tot?
25. Per a Anaxàgores, quina és la causa de l'ordre racional de l'Univers?
26. Quines són les diferències entre les teories d'Empèdocles i Anaxàgores?
27. En què consisteix el mecanicisme atomista?
28. Com expliquen els atomistes la realitat?
29. Com es diferencien els àtoms entre si?
30. Com expliquen els atomistes la percepció?